

ข้าว (ลักษณะทางพฤกษศาสตร์)

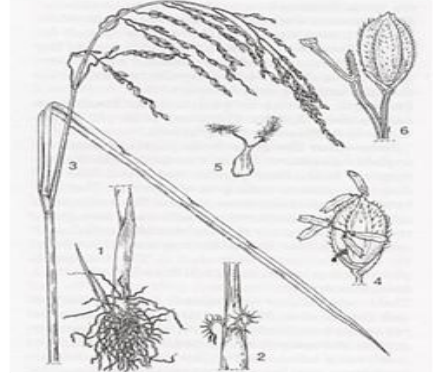
ครั้งที่ 10 ประจำเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2560

ข้าวประชาสัมพันธ์ สำนักปลัด

แผนงานการเกษตร งานส่งเสริมการเกษตร
เทศบาลตำบลยางหล่อ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ข้าว *Oryza sativa* L. เป็นพืชปีเดียว ความสูง 80-130 เซนติเมตร อาจมีความสูงได้ถึง 5 เมตร ในพันธุ์ข้าวขึ้นน้ำ ซึ่งสามารถเจริญเติบโตในสภาพน้ำท่วม ระบบรากเป็นแบบรากฝอย มีรากพิเศษเจริญออกมาจากส่วนโคนของลำต้นแล้วหยั่งลงไปในดิน มีการเจริญของลำต้นแบบแตกเป็นกอ ลำต้นแต่ละลำมีข้อและปล้องชัดเจน จำนวนข้อของลำต้นขึ้นกับพันธุ์และฤดูกาลในการเติบโต แต่ละข้อมีใบหนึ่งใบอาจมีกิ่งสั้นๆ หรือรากพิเศษเจริญออกมาจากข้อของลำต้น ปล้องที่บริเวณโคนลำต้นมักเป็นปล้องสั้นๆ และค่อยๆ ยืดยาวมากขึ้นเมื่อเจริญไปทางส่วนปลายลำต้น การเรียงใบแบบสลับ โดยเรียงเป็นสองแถวทางด้านข้างของลำต้น มีกาบใบหุ้มลำต้นซ้อนขึ้นไปเรื่อยๆ จนปกคลุมส่วนปล้องของลำต้นไว้มิดชิด ลิ้นใบมีลักษณะเป็นแผ่นรูปสามเหลี่ยม ยาว 1-1.5 เซนติเมตร มักแยกออกจากกัน พบเขี้ยวใบมีลักษณะเป็นเส้นหรือฟันเลื่อยยาวๆ เกิดขึ้นที่โคนของแผ่นใบ แผ่นใบยาว 24-60 เซนติเมตร กว้าง 0.6-2.2 เซนติเมตร แผ่นใบเรียบจนถึงมีขนกระจายทั่วแผ่นใบ มักมีขนเล็กๆ คล้ายหนามที่ข้อของแผ่นใบ

1. ส่วนโคนของลำต้นที่มีรากเจริญออกมา
2. ลิ้นใบ(ligule) และเขี้ยวใบ(auricle)
3. ช่อดอกแบบแยกแขนง(panicle)
4. ดอกย่อย 5. ส่วนของเกสรเพศเมีย
6. ช่อดอกที่ดอกย่อยพัฒนาเป็นผลแก่แล้ว

ต้นข้าว

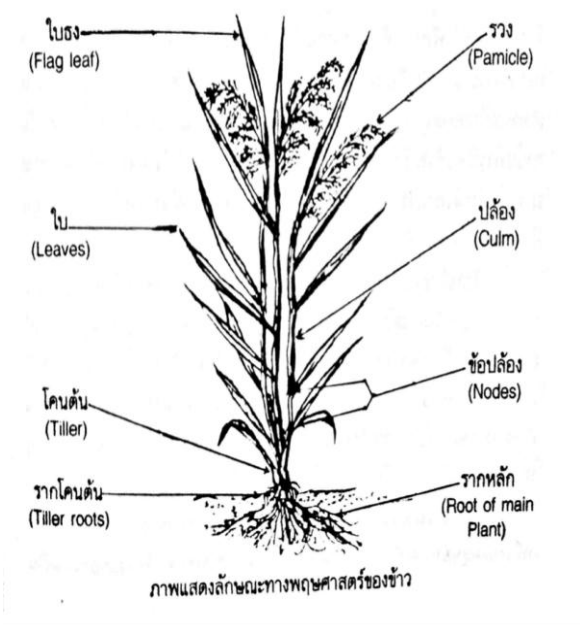
ช่อดอกที่พร้อมผสมเกสร

ช่อดอกที่ได้รับการผสมเกสร

ภาพผลและเมล็ดที่เจริญเติบโตบนช่อดอก

ภาพแสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของข้าว

ช่อดอกเป็นแบบช่อแยกแขนง ยาว 9-40 เซนติเมตร ประกอบด้วยช่อดอกย่อย 50-500 ช่อ ขึ้นกับพันธุ์ แต่ละช่อดอกย่อยที่อยู่ส่วนปลายสุดของช่อดอกประกอบด้วยดอกย่อยเพียง 1 ดอก มีกาบช่อดอกขนาดเล็ก 2 กาบยาว 6-10 เซนติเมตร ห่อหุ้มทางด้านล่างของช่อดอกย่อย ในแต่ละดอกย่อยประกอบด้วย กาบกลาง(lemma) รูปเรือซึ่งอาจมีหาง(awn) ยาวถึง 15 เซนติเมตร และกาบบน(palea) ซึ่งมีหางสั้น มีเกสรเพศผู้ 6 อัน มีรังไข่ 1 อัน ส่วนปลายของเกสรเพศเมียแยกออกเป็น 2 แฉก และมีขนเป็นพู่ ดอกบานจากปลายช่อดอกสู่โคนช่อดอกที่นิยมเรียกว่า รวง ในเวลาเช้า เป็นพืชผสมตัวเอง ผลแบบธัญพืช(caryopsis หรือ grain) มีขนาด รูปร่าง และสีแตกต่างกันตามสายพันธุ์ ผลยาว 5-7.5 มิลลิเมตร กว้าง 2-3.5 มิลลิเมตร รูปร่างส่วนใหญ่มักเป็นรูปทรงคล้ายรูปไข่ รูปรี หรือ ทรงกระบอก สีของกาบบนและกาบกลางหรือที่เรียกว่าเกลบซึ่งห่อหุ้มผลนั้นพบว่ามียางตั้งแต่สีเหลืองปนขาว จนถึงน้ำตาลและน้ำตาลดำ (ชาญ, 2536; Vergara and De Datta, 1996)

นางสาวรัชฎาภรณ์ เทพอินทร์ เขียน
3 กรกฎาคม 2560